

**OBIECTUL JURIDIC ȘI OBIECTUL MATERIAL AL INFRAȚIUNII DE
FABRICARE SAU PUNERE ÎN CIRCULAȚIE A SEMNELOR BĂNEȘTI FALSE
SAU A TITLURILOR DE VALOARE FALSE**

Anna PALNIȚCHII, *drd.*, specialitatea *Drept penal și execuțional penal*,
Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir”, Chișinău
Coordonator științific: **Vitalie RUSU**, *dr.*, *conf. univ.*

Resumé: *Dans cet article, il est analysé l`objet juridique et l`objet matériel de l`infraction prévue à l'article 236 du Code pénal de la République de Moldova „la fabrication ou de la circulation des signes de fausse monnaie ou de faux titres”. Dans cet article sont expliquées en détail quelles relations sociales défendent l`article 236 CP RM, ainsi que les fausses entités dont la responsabilité pénale est imputable. Cet article décrit les situations qui peuvent se pro-*

duire dans la pratique et comment les résoudre, ainsi sont exprimées des opinions propres qui peuvent être après utilisées pour la modifier d'article 236 CP RM.

Mots-clef: *fausse monnaie, faux titres, titres de l'Etat, l'objet juridique principal, l'objet juridique secondaire, l'objet matériel.*

Fabricarea sau punerea în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false este o infracțiune economică gravă, care are ca **obiect juridic generic** relațiile sociale cu privire la economia națională, obiect, bineînțeles, comun pentru toate infracțiunile din capitolul X.

Ca în cazul oricărei infracțiuni, falsificarea sau punerea în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false are un obiect juridic special, ba mai mult decât atât, considerăm că ar avea și un obiect juridic secundar.

Din conținutul normei specificate la art. 236 CP RM putem reliefa care este acel obiect juridic special, adică acea relație socială apărută în prim plan de legiuitor prin incriminarea unei astfel de fapte în CP RM. Dacă anterior infracțiunea era inclusă în rândul infracțiunilor economice, era logic că apăra întregul sistem monetar al statului, inclusiv circulația, emiterea, autenticitatea acestora.

Prin permutarea acestui articol în rândul infracțiunilor economice, ne apare imediat o întrebare: „legiuitorul apără oare altă valoare socială”? Vom încerca să dăm răspuns printr-o analiză profundă a legislației în vigoare în domeniul dat. Analizând Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție, nr. 23 cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre fabricarea sau punerea în circulație a banilor din 29.10.2001 [1], vedem că aceasta prevede: „fabricarea sau punerea în circulație a banilor falși sau a altor titluri de valoare false reprezintă un pericol social sporit în condițiile formării economiei de piață, subminând sistemul monetar și circulația banilor în stat”. Anume din această explicație a Curții Supreme de Justiție, deducem clar obiectul juridic al infracțiunii. Așadar, obiectul juridic special al fabricării sau punerii în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false îl reprezintă corecta funcționare a sistemului monetar și creditar al Republicii Moldova sau, altfel spus, încrederea publică în autenticitatea semnelor bănești sau a titlurilor de valoare.

Însă, dacă analizăm Hotărârea Băncii Naționale cu privire la modificarea hotărârii Consiliului de Administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.1 din 12 ianuarie 1998 „cu privire la punerea în circulație a monedei metalice cu valoare nominală de 50 bani modelul anului 1997” [2], după cum foarte bine a observat autorul Vitalie Stati [15, p. 45], la punctul 2 ne comunică „Monedele false vor constitui pierderile agenților economici, instituțiilor financiare și persoanelor fizice”. Observăm dispoziții contradictorii raportate celor de mai sus, însă la fel de juste. De aici am putea conchide că obiectul juridic special îl formează relațiile sociale legate de patrimoniul persoanei, privit individual.

Autorul I.A. Klepički, în lucrarea sa „Система хозяйственных преступлений”, afirmă prompt că „Pericolul social al infracțiunii de fabricare sau punere în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false nu se exprimă în lezarea intereselor patrimoniale ale participanților de pe piață (pericolul dat fiind caracteristic pentru escrocherie). Pericolul social al faptei date rezidă în fabricarea sau punerea în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false ce aduc atingere circuitului financiar, subminând încrederea publică în sistemul financiar.” Aceste antinomii ne indică caracterul complex al obiectului juridic din cadrul infracțiunii specificate la art. 236 CP RM.

Într-adevăr este așa, pe prim plan se apără întregul sistem monetar al statului, dar trebuie de remarcat că funcționarea anormală a sistemului financiar dintr-un stat, până la urmă, aduce prejudicii și patrimoniului persoanelor, fie agent economic, instituție financiară sau persoană fizică privită individual, ca simplu cetățean, care intră în relații economice, ca

vânzare-cumpărare, schimb, împrumut etc. Or, sistemul financiar al statului are tangențe cu patrimoniul persoanei. Sistemul financiar al statului este format din resurse financiare, care sunt distribuite particularilor prin diferite metode (salarii de stat, indemnizații, pensii etc.).

Analizele efectuate *supra* ne fac să concluzionăm și să ne susținem părerea că **obiectul juridic** al infracțiunii de fabricare sau punere în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false este **unul complex**, deoarece prin incriminarea faptei date se apără 2 valori sociale. **Obiectul juridic principal** îl reprezintă relațiile cu privire la încrederea publică în autenticitatea semnelor bănești sau a titlurilor de valoare. Iar **obiectul juridic secundar** îl formează relațiile sociale cu privire la protejarea intereselor patrimoniale ale participanților de pe piață, ale cetățenilor care participă în operațiuni de efectuare a plăților, ca persoane individuale. Nu poate avea loc o lezare a sistemului financiar al statului, fără să aducă atingere și patrimoniului particularilor.

Cu o notă specială, dorim să subliniem că prin falsul de semne bănești sau titluri de valoare are loc, de fapt, o înșelăciune, ceea ce poate fi ușor calificată în cadrul infracțiunii de „Escrocherie”. O astfel de interpretare nu ar fi corectă, deoarece falsul semnelor bănești sau titlurilor de valoare conține într-o oarecare măsură o înșelare la fel ca escrocheria, însă aceasta este o formă specială de înșelare. Astfel, dacă înșelarea survine în urma falsificării semnelor bănești sau a titlurilor de valoare, întotdeauna va trebui calificată conform art.236 Cod Penal, în celelalte cazuri va fi calificată conform escrocheriei sau a altor articole. Ba mai mult decât atât, după cum am specificat, infracțiunea de la art. 236 CP RM are obiect juridic secundar „relațiile sociale cu privire la ocrotirea patrimoniului persoanei”, iar infracțiunea de escrocherie are obiect juridic principal la fel aceleași relații. Deci, atunci când prin săvârșirea unei fapte cu implicația semnelor bănești, se lezează în prim plan patrimoniul persoanei, fapta se va califica conform escrocheriei, iar atunci când fapta va aduce atingere patrimoniului persoanei, ca relație socială apărută în mod secundar, vom califica conform art. 236 Cod Penal. Această regulă servește ca linie de demarcație dintre cele două infracțiuni.

Infracțiunea de fabricare sau punere în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false este una dintre cele care are și obiect material. Acesta fiind atât de vast, necesită o analizare amănunțită. Am putea dispersa obiectul juridic material în două categorii. În prima categorie am include acele obiecte materiale care au fost supuse operațiunii de falsificare prin modalitatea de alterare și care constituie concomitent produsul și obiectul material al infracțiunii. Iar în cadrul celei de a doua categorii s-ar înregistra obiectele materiale care ajută la falsificarea semnelor bănești sau a titlurilor de valoare, prin contrafacere.

Prima categorie de obiecte materiale le putem spicui direct din norma juridică ce incriminează fapta dată. Astfel, **obiectul material** este compus din:

- Bancnotele emise de BNM;
- Monedele metalice emise de BNM;
- Bancnotele și monedele metalice jubiliare sau comemorative emise de BNM;
- Valuta străină;
- Valorile mobiliare de stat;
- Alte titluri de valoare utilizate pentru efectuarea plăților, inclusiv cele străine.

Constituția RM la art.130 (2) „Sistemul financiar-creditar” proclamă că moneda națională a Republicii Moldova este leul moldovenesc. Conform legii cu privire la bani, din 1992 [7], unitatea monetară a Republicii Moldova o constituie leul moldovenesc egal cu 100 de bani, aflându-se în circulație sub formă de semne bănești de hârtie, fiind bancnotele, și sub formă metalică, fiind monedele. Leul moldovenesc a fost introdus ca unic instrument de plată în Republica Moldova începând cu 29 noiembrie, 1993, orele 4.00 [4].

Bancnotele emise de BNM sunt cele de 1 leu, 5 lei, 10 lei, 20 lei, 50 lei, 100 lei, 200 lei, 500 lei, 1000 lei. Din februarie, 2018, la fel ca și majoritatea statelor europene, BNM a pus

în circulație lei încorporați în monede metalice, ca: 1 leu, 2 lei, 5 lei, 10 lei. Iar monedele metalice divizionare emise de BNM sunt cele de 1 ban, 5 bani, 10 bani, 25 bani, 50 bani. Dat fiind faptul că monedele metalice ale Republicii Moldova au o valoare foarte mică, răufăcătorii practic nu recurg la falsul acestora.

Toate aceste semne bănești au anumite caracteristici, ca: dimensiune, diametru, culoare, greutate, formă, precum și alte semne distincte. Caracteristicile detaliate ale semnelor bănești le putem găsi în anumite hotărâri, cum ar fi, „Hotărârea cu privire la punerea în circulație ca mijloc de plată a unor bancnote modernizate din 24.09.2015”[3].

Respectiv, contrafacerea sau alterarea măcar a unei caracteristici, formează obiectul material al infracțiunii, caracterizat ca produs al infracțiunii.

Relevant este faptul ca bancnotele sau monedele metalice să se afle în circulație, să poată fi folosite pentru efectuarea plăților. Semnele bănești scoase din circulație de către BNM nu pot fi considerate ca obiect material al infracțiunii, deși falsificarea semnelor bănești care urmează calea legală de scoatere din circulație, cu siguranță atrage răspunderea penală. Falsificarea semnelor bănești care sunt scoase din circulație nu atrage răspunderea penală pe baza articolului 236 CP RM.

Aici ar putea apărea o discuție cu care ne putem întâlni în practică: „Ce s-ar întâmpla dacă se vor falsifica anumite semne bănești, imitându-le pe cele autentice care se află în circuitul legal, iar atunci când făptuitorul a pus în circulație semnele bănești falsificate, cele autentice de aceeași valoare cu cele falsificate de către făptuitor au fost scoase de către BNM din circuitul legal”? Dacă luăm în considerare momentul consumării infracțiunii, vedem că aceasta se poate consuma doar prin simpla falsificare (cu scopul punerii în circulație), fără să fie puse în circulație. Deci, persoana poate să răspundă pentru simpla falsificare a semnelor bănești (cu scopul punerii în circulație), dacă în momentul falsificării, semnele bănești autentice de aceeași valoare cu cele falsificate sunt încă în circuitul legal, indiferent dacă la punerea în circulație a semnelor bănești imitate, cele autentice de aceeași valoare sunt scoase de către BNM din circuitul legal. În același timp avem în cadrul normei art. 236 CP RM sintagma „care pot fi folosite pentru efectuarea plăților”. Legiuitorul ne impune o condiție care exclude răspunderea penală o dată ce semnele bănești falsificate de aceeași valoare cu cele autentice nu mai pot fi folosite pentru efectuarea plăților. Deci, nu interesează acțiunea de mai departe (de punere în circulație), odată ce condiția (să poată fi folosite pentru efectuarea plăților – atât sub aspectul să dea credibilitate de autentic, cât și să nu fie scoase din circuitul monetar cele de aceeași valoare cu cele falsificate) este realizabilă, survine răspunderea penală.

În această situație, dacă persoana continuă săvârșirea infracțiunii și le pune în circulație, nu mai poate fi trasă la răspundere penală pentru acțiunea de punere în circulație, deoarece la individualizarea pedepsei se va stabili că infracțiunea a fost consumată în momentul punerii în circulație, moment în care semnele bănești autentice de aceeași valoare cu cele falsificate deja au fost scoase din circuitul legal. Ba mai mult decât atât, s-a realizat scopul de punere în circulație a semnelor bănești false, care imită niște semne bănești de aceeași valoare cu cele care nu mai sunt în circuitul legal, scopul ar fi nul. În această ipostază vom privi fapta persoanei ca nesusceptibilă de răspundere, considerându-se consumată în momentul punerii în circulație (moment în care a avut loc scoaterea din circulație a semnelor bănești autentice de aceeași valoare cu cele falsificate de el), sau totuși aceasta va fi nevoită să poarte răspundere pentru fabricarea semnelor bănești false, moment în care semnele bănești autentice de aceeași valoare cu cele falsificate erau încă în circuitul legal? Or, în cazul dat interesează intenția care ar trebui să se realizeze *de iure* pentru a încadra fapta infractorului în art. 236. CP RM, nu intenția criminală a făptuitorului în fapt. Dat fiind faptul că realizarea acțiuni-

lor făptuitorului poate avea loc atât cumulativ, cât și alternativ, conchidem că persoana va trebui totuși să suporte răspundere pentru acțiunea de fabricare a semnelor bănești falși.

Pentru calificarea infracțiunii avem nevoie nu doar de una din cele două acțiuni, ci și de realizarea condiției (să poată fi folosite pentru efectuarea plăților).

În primul rând, pot forma obiectul material al infracțiunii date acele semne bănești care sunt emise de către BNM, iar, în al doilea rând, pot fi folosite la achitarea plăților, fiind în circuitul legal și pe care făptuitorul va încerca să le falsifice, măcar și o caracteristică a acestora.

Pe lângă semnele bănești propriu-zise, BNM mai are și dreptul exclusiv de a emite **monede jubiliare sau comemorative**. Monedele comemorative și jubiliare sunt cele emise de BNM cu ocazia unor evenimente sau sunt dedicate unor personalități, naturii etc. (de exemplu, monedă dedicată sărbătorii măștișorului, monede dedicate lui Constantin Stere, moneda adresată lui Grigore Vieru - 80 de ani de la naștere, monede dedicate monumentului „Lumânarea Recunoștinței” etc.

De regulă, aceste monede sunt confecționate din metale prețioase, reprezentând o operă de artă monetară. Fabricarea acestor monede are o modalitate aparte, fiind puse în circulație prin intermediul băncilor licențiate, însoțite de certificate care confirmă autenticitatea lor. Semnătura guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei este obligatorie pe monedele comemorative și jubiliare. În anul 1996 a fost creată prima monedă comemorativă de către BNM la proclamarea celor 5 ani de independență a Republicii Moldova. Iar în anul 2000 a fost lansată prima serie de monede dedicată mănăstirilor Moldovei. Seria cuprindea 20 de monede ce ilustrau lăcașurile sfinte ale Republicii Moldova.

Regulamentul BNM cu privire la punerea în circulație a monedelor comemorative și jubiliare [14] prevede că monedele comemorative sau jubiliare pot fi folosite la achitarea plăților, la valoarea nominală la care sunt emise, deși ar putea fi folosite și în calitate de obiecte de colecție sau tezurizare la un alt preț, deosebit de cel nominal, pentru care au fost emise. De aici rezultă că pot constitui obiectul material al infracțiunii specificate la art. 236 CP RM acele semne bănești ce pot fi utilizate la efectuarea plăților. Referitor la efectuarea plăților cu monedele comemorative, legiuitorul o permite. În acest context, atât timp cât ele pot fi folosite la achitarea plăților și sunt emise de către BNM, cu siguranță va surveni răspunderea penală conform art.236 pentru falsificarea lor.

De rând cu moneda națională, **valuta străină** face obiectul material al infracțiunii de fabricare sau punere în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false. Ca obiect material, valuta străină desemnează orice unitate bănească fabricată de către organele competente, desemnate prin legea unui anumit stat, adică moneda sub formă metalică, moneda de hârtie, monedele jubiliare și comemorative. Necesară este ca valuta să fie a unui stat străin, însă în această ordine de idei foarte bine cunoaștem că există teritorii autoproclamate, care au și valuta lor proprie. Falsificarea valutei pe teritoriul statului autoproclamat poartă răspundere conform legii lor. Chiar dacă nu sunt recunoscute pe plan internațional ca state independente, se poate întâmpla ca moneda acestora să fie falsificată în cadrul statului nostru. O interpretare a Curții Supreme de Justiție a situației date nu avem, însă, dacă analizăm Codul Penal al Republicii Moldova, dacă dobândim anumite bunuri cu banii falși ai acestor teritorii autoproclamate, am putea încadra fapta în art.190 „Escrocheria”, deoarece are loc dobândirea ilicită a bunurilor date. Ilegalitatea constă anume în banii falși. La fel am putea încadra o asemenea faptă în cadrul art. 196 Cod Penal al Republicii Moldova „Cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere”, deoarece operațiunile economice efectuate cu banii falși ai teritoriilor autoproclamate pot cauza daune în proporții mari. Iar dacă doar vor fi fabricate asemenea semne bănești false, se va considera ca o tentativă a infracțiunilor specificate mai sus. Am putea accentua tocmai ceea ce discutaseam mai sus, adică, dacă înșe-

lăciunea are loc în prim plan cu privire la obiectele materiale specificate la art. 236 CP RM, vom putea avea respectiv și o încadrare în baza articolului specificat. Referitor la falsificarea banilor teritoriilor autoprocimate, aceștia nu se găsesc în rândul obiectelor materiale specificate în art. 236, însă înșelăciunea oricum are loc, doar că în plan secundar. Deci, putem vorbi, de regulă, despre escrocherie sau altă infracțiune ce înglobează „înșelăciunea”.

Autorii Gh. Nicolaev și V. Stati susțin că semnele bănești emise de autoritățile neconstituționale ale formațiunilor autoprocimate (spre exemplu: Transnistria, Osetia de Sud etc.) nu pot face obiectul material al infracțiunii specificate la art. 236 Cod Penal al Republicii Moldova [13, p. 782].

Valorile mobiliare de stat de asemenea pot desemna obiectul material al infracțiunii de falsificare sau punere în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false. Conform „legii cu privire la piața valorilor mobiliare”, prin valori mobiliare de stat vom înțelege ca fiind acele titluri financiare emise în formă de contract de împrumut, exprimat în monedă națională sau în valută străină, încheiat între Republica Moldova, în calitate de debitor, și persoane juridice sau fizice, în calitate de creditor [9]. Valorile mobiliare de stat sunt reglementate și de alte legi, printre care cea mai importantă fiind „legea cu privire la datoria sectorului public, garanțiile de stat și recreditarea de stat” [8].

În esența sa, valorile mobiliare de stat sunt niște instrumente care ne arată datoria publică.

Valorile mobiliare de stat, în sinea lor, sunt și ele niște titluri de valoare, doar că emittentul acestora este întotdeauna o autoritate a administrației publice centrale sau o autoritate a administrației publice locale. Autoritatea administrației publice centrale cu dreptul de a emite valori mobiliare de stat este Ministerul Finanțelor.

Plasarea în circulație a valorilor mobiliare de stat se efectuează sub formă de „bonuri de trezorerie” sau „obligațiuni de stat”.

Bonurile de trezorerie reprezintă valori mobiliare de stat emise cu scont și răscumpărate la valoarea lor nominală la scadență, având termenul de circulație până la un an. Iar obligațiunile de stat reprezintă valori mobiliare de stat emise cu scont, la valoarea nominală sau cu primă, pe un termen de un an și mai mare, pentru care emittentul plătește dobânzi periodic, potrivit ratei fixe sau flotante, în conformitate cu condițiile emiterii și care sunt răscumpărate la scadență la valoarea lor nominală [1, p. 2].

Cumpărând aceste valori mobiliare (indiferent că sunt exprimate în obligațiuni de stat sau bonuri de trezorerie), împrumutăm statului anumite sume de bani, iar la scadență statul ne va achita pe lângă banii investiți și o anumită dobândă. Valoarea nominală a unei obligațiuni de stat este de 100 de lei. Vânzarea valorilor mobiliare se face prin licitație de către Banca Națională a Moldovei. Valorile mobiliare de stat pot fi identificate după numărul unic de înregistrare „ISIN” și se emit sub formă de înscrieri în conturi.

Și în cele din urmă, legea reglementează că pot forma obiectul material al infracțiunii de la art. 236 CP RM alte **titluri de valoare utilizate pentru efectuarea plăților**, adică să nu fie retrase din circuitul legal. Am considera că, pe lângă faptul obligatoriu ca acestea să fie utilizate pentru efectuarea plăților, să fie și cerința de a putea fi folosite în operațiunile de schimb. Agenții economici ar putea face schimb între titluri de valoare, unde iarăși pot apărea divergențe, dacă acestea ar fi false. În categoria acestora se includ valorile mobiliare care nu sunt emise de către stat (autoritatea administrației publice centrale, autoritatea administrației publice locale), ci de către o persoană juridică care participă la piața de capital din Republica Moldova. Legea privind reglementarea valutară, nr.62-XVI din 21 martie, 2008, înfățișează instrumentele de plată, precum cambiile, cecurile și alte instrumente de plată similare, ca reprezentând niște creanțe pecuniare față de emittentii acestora [11]. Persoana juridică care emite astfel de titluri de valoare poate să aibă forma de organizare diferită, fie societate pe

acțiuni, fie societate de investiții etc. Conform Codului Civil al Republicii Moldova, constituie titluri de valoare acțiunile (reglementate de art. 161 CC), obligațiunile (reglementate de art. 162 CC), cambia și biletul la ordin (reglementată de art. 1279 CC), acreditiv documentar (reglementat de art. 1280-1284 CC), incasoul documentar (reglementat de art. 1285 CC).

Acțiunile sunt părți în care este divizat capitalul social al societății pe acțiuni. Modul de circulație a acțiunilor se efectuează în conformitate cu legea privind societățile pe acțiuni. Acțiunile sunt niște documente care pot avea forma de certificate confecționate prin metodă tipografică sau poate îmbrăca forma unor înscrieri în contul personal deschis pe numele proprietarului lor sau deținătorului nominal în registrul deținătorilor valorilor mobiliare ale societății. Având aceste acțiuni, proprietarul lor poate participa la conducerea societății pe acțiuni, poate primi dividende, iar în caz de lichidare are dreptul de a obține dreptul de proprietate asupra anumitor bunuri ale societății [10].

Obligațiunile pot fi emise de societatea pe acțiuni pe o perioadă de cel puțin 1 an. Obligațiunile oferă dreptul deținătorului la dobânda promisă de emitent, iar la sfârșitul perioadei pentru care a fost emisă și dreptul la valoarea nominală a acesteia.

Cambia reprezintă o creanță scrisă, fiind un titlu de credit. Biletul la ordin de asemenea este un titlu de credit. Cambia și biletul la ordin sunt reglementate mai detaliat de legea cambiei [16].

Aceste tipuri de valori mobiliare sunt reglementate de un șir de acte normative, ca: Legea privind piața de capital nr. 171 din 11.07.2012, Regulamentul Comisiei Naționale a Pieții Financiare (CNPF) privind circulația valorilor mobiliare pe piața de capital nr. 14/5 din 31.03.2016, Regulamentul CNPF privind licențierea și autorizarea pe piața de capital nr. 56/11 din 14.11.2014, Regulamentul CNPF privind ofertele publice de cumpărare nr. 33/1 din 16.06.2015 etc. Este necesar de enunțat că pot forma obiectul material al infracțiunii de fabricare sau punere în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false doar acele titluri de valoare care sunt materializate, deoarece, în cazul când va avea loc falsul datelor informatice cu privire la valorile mobiliare, fapta se va califica ca infracțiune de fraudă informatică, prevăzută de art. 260⁶ CP RM.

În unele cazuri pot apărea îndoieli, dacă o entitate sau alta are calitatea de valoare mobilă de stat sau de alt titlu de valoare. În asemenea situații, trebuie identificat suportul normativ al respectivei calități. În alte cazuri, când suportul normativ este mai greu de identificat, se poate recurge la o altă cale, pentru a stabili lipsa sau prezența calității de valoare mobilă de stat sau de alt titlu de valoare [12, p. 783].

Valorile mobiliare de stat sunt înscrise în „Registrul de Stat al Valorilor Mobiliare”. Comisia Financiară a Pieței Financiare deține acest registru și doar ea are dreptul să califice ca valoare mobilă un anumit titlu. Practic doar acele entități care sunt înregistrate în registrul dat sunt valori mobiliare.

Cu siguranță nu vor constitui un titlu de valoare și nici o valoare mobilă de stat biletele de loterie, testamentele, polițele de asigurare, biletele de transport, biletele de concert etc. De asemenea în cazul falsificării acestora, nu va surveni răspunderea penală conform art. 236 CP RM. În contextul dat, conchidem că și valorile mobiliare străine fac obiectul infracțiunii de falsificare, chiar dacă nu este prevăzut expres în textul de lege. Acest fapt îl deducem din expresia „alte titluri de valoare folosite pentru efectuarea plăților”, ceea ce înseamnă că oricare alte hârtii valoroase, care nu sunt incluse în titluri de valoare de stat pot face obiectul material al infracțiunii specificate la art.236 CP RM, indiferent că sunt naționale sau internaționale.

În cadrul celei de-a doua categorii se includ ca obiecte materiale acele lucruri de care s-a folosit făptuitorul la falsificarea semnelor bănești sau a titlurilor de valoare, prin acțiunea de alterare. Enumerarea acestora este foarte vastă și practic determinarea în totalitate

este imposibilă. De exemplu, am putea considera ca obiecte materiale la alterarea semnelor bănești sau a titlurilor de valoare o anumită hârtie, unele tehnologii (ca: scannerul, xeroxul, calculatorul etc.), unele programe speciale la calculator, cerneală, unele desene, coloranți, aparat de fotografiat și multe, multe alte obiecte de care s-a folosit infractorul la falsificarea semnelor bănești sau a titlurilor de valoare.

Bibliografie

1. BEJAN-DIMINETȚ, Viorina. Valorile mobiliare de stat – domeniu atractiv pentru investitori. În: *ECONomist: magazin economic*. 2013, 06 noiembrie.
2. Hotărârea Băncii Naționale cu privire la modificarea hotărârii Consiliului de Administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.1 din 12 ianuarie 1998 „cu privire la punerea în circulație a monedei metalice cu valoare nominală de 50 bani modelul anului 1997”, nr. 24 din 09.02.1999. In: *Monitorul Oficial al RM*.1999, nr. 016
3. Hotărârea Băncii Naționale a Moldovei cu privire la punerea în circulație ca mijloc de plată a unor bancnote modernizate, nr. 2 din 24.09.2015. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2015, nr. 267-273
4. Hotărâre de guvern cu privire la introducerea valutei naționale în Republica Moldova, nr. 1 din 24.11.1993. In: *Monitorul Parlamentului*. 1993, nr. 11
5. Hotărârea explicativă a Curții Supreme de Justiție cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre fabricarea sau punerea în circulație a banilor falși (art.84 CP), nr. 23 din 29.10.2001. In: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a RM*. 2002, Nr. 3. (Abrogată)
6. Legea cambiei, nr.1527 din 22.06.1993. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 1993, nr. 28
7. Legea cu privire la bani, nr. 1232 din 15.12.1992. In: *Monitorul Parlamentului*. 1993, nr. 3
8. Legea cu privire la datoria sectorului public, garanțiile de stat și recreditarea de stat, nr. 419 din 22.12.2006. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2007, nr.32-35
9. Legea cu privire la piața valorilor mobiliare, nr. 199 din 18.11.1998. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*.2008, nr. 183-185
10. Legea cu privire la societățile pe acțiuni, nr. 1134 din 02.04.1997. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. nr. 38-39 din 12.06.1997, art. 11-12
11. Legea privind reglementarea valutară, nr. 62-XVI din 21.03.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.423-429 din 09.12.2016, art. 859*
12. NICOLAEV, Ghenadie, STATI, Vitalie. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Ed. Î.S.F.E.P. Tipografia Centrală. 2013. 783 p.
13. POALELUNGI, Mihai, et al. *Manualul Judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, 782 p.
14. Regulamentul Băncii Naționale a Moldovei cu privire la punerea în circulație a monedelor comemorative și jubiliare, nr. 27/14 din 29.08.1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 1996, nr. 058
15. STATI, Vitalie. Infracțiunea de fabricare sau punere în circulație a banilor falși sau a titlurilor de valoare false: analiză de drept penal. In: *Revista Națională de Drept*. 2009, nr. 4, p. 45